

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Захарчук Н.О.

музичний керівник I категорії; керівник гуртка хореографії;

Камінчук М.В.

вихователь I категорії,

ДНЗ «Дзвіночок»

УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ТА ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДИТИНИ

*«Музика, уява, фантазія, казка, творчість –
така стежинка, йдучи якою дитина розвиває
свої духовні сили»*

В.О. Сухомлинський

Морально-етичні почуття – це емоційне ставлення особистості до поведінки людей і до своєї власної. Вони породжуються системами людських взаємин «батьки – діти», «індивід – колектив» тощо, та етичними нормами, які регулюють ці взаємини [3, с. 210].

Естетичні почуття – це почуття, які виникають і розвиваються під час сприймання і створення людиною прекрасного. Вони відіграють суттєву роль у формуванні її особистості. Проте естетичні почуття виникають не лише під час сприймання фізично прекрасного. Морально прекрасне також викликає естетичні почуття. Людину робить сильною віра батьків, традиція роду, пам'ять поколінь. Тому потреба у фіксації життєвих спостережень у пам'яті спонукала до створення певних стереотипів мовлення, досконалих художніх форм, фольклорних жанрів [3, с. 277].

Мета статті: ознайомлення з жанрами фольклору та його різноманіттям; з жанрами художньої літератури та робота з текстом; розвиток пам'яті, естетичного смаку, виразності художнього читання; залучення до участі у народних святах, що носять музичний, тематичний, зокрема календарно-обрядовий зміст; формування духовності, почуття патріотизму, гідності та культури [1].

Фольклор – джерело знань про дійсність, про людину і засіб формування найважливіших понять про добро і зло, пізнання рідної мови через кращі зразки народнопоетичної творчості. Саме завдяки усному побутуванню традиційний фольклор має значно багатшу палітру зображувальних засобів порівняно з літературою та іншими мистецтвами, пов'язаними зі словом.

До жанрів традиційного дитячого фольклору належать:

- колискові пісні, пестушки, утішки;
- заклички, пов'язані з явищами природи, тваринним і рослинним світом; календарна поезія, обрядові пісні;
- пісні-гри, ігри, жартівливі пісні, небилиці, скоромовки, лічилки, дражнилки, мирилки, загадки;
- народні казки.

Ці жанри повною мірою втілюються в різних видах мистецтв, а саме: літературне, музичне, театральне-танцювальне [2, с. 20].

Музичне мистецтво – це світ прекрасних, світлих, добрих почуттів, на які у дитячих серцях відгукуються найчарівніші струни доброти, краси, людської гідності, патріотизму. Тому особливо придатним музичним матеріалом для їхнього спілкування з дітьми може стати традиційний дитячий музичний фольклор. Увесь він є ігровим, а, як відомо, гра для дітей – це життя та основа всебічного розвитку дитини.

Серед розмаїття жанрів традиційного дитячого фольклору музичним керівникам, вихователям та батькам для цікавого і змістовного дозвілля з дітьми стануть у пригоді складові гри у гурті: скоромовки, лічилки, заклички, пісні-небилиці, дражнилки, мирилки.

«Ви можете дізнатися про людину більше, якщо пограєте з нею годину, ніж коли поговорите рік» – вважав давньогрецький філософ Платон А. традиційна народна гра надає чимало простору для пізнання навколишнього світу й себе в ньому, для творчості і винахідництва, забезпечуючи цим внутрішню динаміку дитячої субкультури.

Дитячі музичні ігри – це невеликі музично – поетичні твори. У їхній основі лежить розкриття різних життєвих ситуацій засобами рухових елементів. Серед традиційних народних дитячих ігор особливо багато рухливих, пов'язаних зі змаганнями.

Дитячі музичні ігри супроводжують музично – поетичні вставки, які мають своє призначення – попереджують про початок гри, бо про певний її етап, коментують події тощо.

Передирки, дражнили – це вокальні змагання жартівливого змісту. Як і більшість жанрів дитячого музичного фольклору, вони перейшли з обрядового фольклору. Кожна з груп-учасників гри намагається показати себе з найкращого боку.

Пісні – небилиці відіграють свою важливу роль в музично – естетичному вихованні дітей. Ситуації в цих піснях комічні, зумисно відхилені від норм, а тому завжди викликають в дітей веселий настрій та естетичну насолоду [6].

Чи не найпершими дитячими народними іграми були веснянки. Ці стародавні пісні поєднували в собі музику, театр, танець [4, с. 4].

Завдання сучасних педагогів і батьків – повернути дітей у багатобарвний світ гри і фантазії, творчої уяви, зацікавити їх «живим» і захопливим спілкуванням у грі, адже життя сучасних дітей має бути не лише інформаційно-насиченим, а й різносторонньо цікавим [5, с. 27]. Проведення народних ігор під час занять та розваг розвиває у дітей знання про танцювальне, пісенне, театральне мистецтво; формуємо зацікавленість до побуту народу; сприяємо виникненню у дітей позитивних емоцій, гарного настрою та збагачуємо духовно [1, с. 128].

Неоціненна користь використання народних казок сприяє вихованню у дітей морально-етичних принципів, естетичних почуттів, розвиває можливість самовираження через виконання різних ролей. Під час проведення занять (художньої літератури, розвитку мовлення, народознавства, музичних) педагог має зацікавити та викликати бажання до висловлювань вражень від почутих творів мистецтв [1, с. 81]. Засоби і методи, які використовуються на заняттях традиційні, а саме: розповіді вихователя, показ народних іграшок, використання виробів народних майстрів і творів художньої літератури, предметів побуту. Художні твори виявляють у дітей творчість, здатність розвивати пам'ять та логічне мислення [3, с. 280].

Музика, яку містить казка, нескінченно збагачує її, забарвлює в найяскравіші тони. «Казка – це те золото, що блищить вогником у дитячих очах... Де не вистачає слів – говорить музика» – вважав видатний казкар Ганс Крістіан Андерсен. Згадаймо улюблені всіма пісеньки Колобка, Лисички, Кози-Дерези, Котика, Півника. Їхні музичні прочитання вийшли з-під пера видатних композиторів – М. Лисенка, К. Стеценка, Ю. Шевченка. Нерозривний зв'язок професійної композиторської та народної творчості характерний для всіх етапів розвитку музичної культури. Протягом багатьох десятиліть відбувається

процес інтенсивного і всебічного звернення композиторів до фольклору. Це відбивається на змістовно образній спрямованості їхньої творчості, комплексі виражальних засобів [6].

Заслугують на увагу народні пісні, перекладені з дорослого фольклору. Вони улюблені всіма, легкі для дитячого виконання, приємні та мелодійні. Народні пісні, як і весь фольклор загалом, мають велику естетичну, пізнавальну та виховну цінність. В них виявлено соціальні мотиви; зображена природа; вони відзначаються художньою довершеністю, влучністю епітетів і метафор, дотепністю. «Хто спів черпає із джерел народу, вклоняється їм серцем і чолом, – той сам стає від роду і до роду народним невичерпним джерелом» Олександр Богачук.

Отже, безцінна скарбниця матеріальних і духовних цінностей українського народу нагромаджувалася впродовж багатьох століть. Барвіста палітра народного прикладного мистецтва розкривається перед дошкільнятами і дає високий результат при проведенні фольклорних дитячих свят. Тут найбільш повно і яскраво пропагуються серед її учасників народні пісні, ігри, розваги. Застосування саме цього матеріалу у роботі з малюками дає змогу активізувати творчі здібності дітей, вводити в світ музики, щоб відчуті і пережити її чуттєво.

Список використаних джерел:

1. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л.В. Калуська. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 144 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) / Спецвипуск журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу» К., 2012. – 63 с.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Академвидав», 2006. – 456 с. (Альма-матер).
4. Щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи «Музичний керівник» / № 4(27), квітень 2013 р. – 64 с.
5. Щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи «Музичний керівник» / № 8(31), серпень 2013 р. – 64 с.
6. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Практикум / Навч. посібник. – К.: Вища шк., 2003. – 206 с.